

4

LES BALEARS: ANÀLISI REGIONAL I PER ILLES

RESUM

Segons les dades de la Direcció General d'Economia, el valor del VAB de l'economia de les Illes Balears per a l'any 2004 se situa en els 13.369,27 milions d'euros de l'any 1995 i en termes corrents el valor que té és de 20.462.11 milions d'euros, amb unes taxes de creixement real i monetari de l'1,4% i del 4,5%, respectivament, i un deflactor del VAB del 4%. Les estimacions de la taxa de creixement del PIB a les Balears confirmen un any més la tendència dels darrers anys, en què les Illes Balears perden creixement relatiu en relació amb Espanya i, per primera vegada, en relació amb Europa.

També a partir de les dades de la Direcció General d'Economia es pot comprovar que el 2004 el creixement real més important ha estat el del sector primari, amb una taxa del 3,43%, i el menor creixement s'ha donat a la indústria i a l'energia, amb una taxa del 0,91%.

Per illes, Menorca és la que presenta el major creixement l'any 2004, amb l'1,51% (0,37 punts més respecte del 2003). Mallorca creix un 1,44% (0,68 punts més que el 2003) i les Pitiüses, el 0,96% (0,11 punts més que el 2003). Aquests diferents ritmes de creixement s'expliquen per la diferent especialització turística de cada illa.

Es pot comprovar que les Illes Balears mantenen un nivell de preus més alt que el de la resta de l'Estat, si bé la inflació de l'any 2004 va ser menor a les Balears. D'acord amb el nivell més alt de preus, les Balears també presenten un nivell més alt de renda, si bé aquesta expressió s'ha de matisar en termes de benestar social mesurat per la renda familiar bruta disponible per càpita en paritat de poder de compra. Fruit d'aquest major nivell de renda per càpita, es comprova que les Illes Balears generen una gran capacitat de finançament, que es distribueix molt desigualment entre el sector públic —que presenta un gran sobrant d'estalvi públic i, en conseqüència, un elevat dèficit d'inversions públiques i de despesa social— i el sector privat —que presenta una elevada necessitat de finançament.

La capacitat de finançament del sector públic balear explica el comportament de la seva balança fiscal en relació amb el finançament del sector públic estatal al llarg del període 1995-2003. Aquestes dades mostren que només cinc comunitats autònomes són aportadores netes de recursos al finançament autonòmic de l'Estat (Madrid, Catalunya, les Illes Balears, la Comunitat Valenciana i el País Basc), però, d'aquestes, les Balears són la comunitat que presenta la taxa més alta de finançament en termes del PIB i arriba fins al 13% de mitjana per al conjunt del període 1995-2003.

4.1.

INTRODUCCIÓ

En aquest apartat presentam l'anàlisi de les principals macromagnituds de l'economia regional i la seva contextualització en relació amb la resta de comunitats autònomes, Espanya i l'àmbit comunitari.

La principal macromagnitud, per la qual se sol iniciar l'anàlisi regional, és el PIB, que permet fer tres tipus de lectures diferents: l'anàlisi de l'oferta, l'anàlisi de la demanda i l'anàlisi de la distribució de rendes.

L'anàlisi de l'oferta del PIB se sol desglossar per sectors i per branques productives, però també permet desenvolupar l'anàlisi territorial, en desglossar el PIB per illes, per comarques i per municipis. En aquest apartat no es presenten dades inferiors a l'àmbit insular.

L'anàlisi del PIB des del punt de vista de la demanda se sol desagregar en la demanda interior i l'exterior. La demanda interior planteja l'anàlisi del comportament de la demanda de consum i la demanda d'inversió. La demanda exterior estudia el comportament de les exportacions, de les importacions i del saldo net exterior.

L'anàlisi de la distribució de la renda és un element bàsic per poder estudiar la dinàmica social d'una economia i és per això que en aquesta publicació s'hi dedica el primer apartat del capítol III, que parla del benestar econòmic i distribució de la renda.

És important per a l'anàlisi regional veure com evolucionen al llarg del temps els deflactors de les principals macromagnituds: ens referim tant al deflactor del PIB com al deflactor del consum privat dels residents, més conegut com a IPC. Tant un deflactor com l'altre són determinants per explicar com evolucionen els índexs de competitivitat d'una economia regional.

També és important per a l'anàlisi regional observar l'evolució de les principals macromagnituds que condicionen el poder de compra de la població. Ens referim a l'estudi de l'evolució de la renda familiar bruta disponible per càpita expressada en paritat de poder adquisitiu (RFBD en PPA).

Finalment, l'anàlisi regional no és completa sense fer esment a l'actuació dels dos grans sectors institucionals que componen les actuals economies mixtes de mercat, que són el sector privat i el públic. L'estudi regional dels sectors institucionals permet concretar en l'àmbit privat i en el públic com evolucionen les rendes productives, el consum, l'estalvi, la inversió i les seves capacitats i/o necessitats de finançament. Això vol dir que en el sector públic aquesta anàlisi permet establir els fluxos interregionals de finançament públic i, per tant, les balances fiscals.

Malauradament, per fer tot aquest desglossament de l'anàlisi regional no disposem avui dia d'un sistema estadístic oficial unificat en l'àmbit europeu, nacional i regional, que ens assegurari una única base de dades homogènia, rigorosa, comparable i fiable. Per fer-ho, cal recórrer a tot un seguit de bases de dades oficials i privades, que passam a comentar tot seguit.

El Sistema Estadístic de les Illes Balears* no permet estimar cada any les principals macromagnituds ordenades de manera sistemàtica en un sistema de comptabilitat regional que sigui homogeni, homologable i contrastable amb les dades de la comptabilitat regional d'Espanya que elabora l'INE, ni tampoc amb les dades regionals que elabora Eurostat.

Pel que fa a l'estadística oficial de les macromagnituds, només disposem de les estimacions que fa la Direcció General d'Economia sobre el creixement del PIB, desglossat en quatre grans sectors econòmics (el primari, la indústria, la construcció i els serveis) i per illes, dades que presentam en els apartats 4.2.1 i 4.2.2. Aquestes dades no coincideixen sempre amb les estimacions que fan les conselleries ni tampoc es tenen dades desagregades per branques productives. Per tant, avui dia el sistema estadístic de les Illes Balears no permet fer una anàlisi sistemàtica i fonamentada en un sistema de comptabilitat regional que faci possible elaborar, seguint una mateixa font estadística oficial, una bateria d'indicadors econòmics i socials desagregats per illes i que es destaquí per la claredat, per

* Vegeu: *El Sistema Estadístic de les Illes Balears*. Consell Econòmic i Social de les Illes Balears. Palma. 2004.

l'homogeneïtat, per la rigorositat i per la fiabilitat estadística, garantida per una institució estadística oficial.

Una alternativa viable —però encara poc desagregada— per ampliar la base estadística de les macromagnituds i amb dades el més actualitzades possible és pot trobar a Hispalink. Aquesta base de dades s'actualitza cada any i permet ampliar per comunitats autònomes i de manera homogènia l'anàlisi sectorial a escala de nou grans agrupacions de l'activitat econòmica, que són: l'agricultura, l'energia, els béns intermedis, els béns d'equip, la construcció, el transport i les comunicacions, els serveis destinats al mercat i els serveis no destinats al mercat. Aquestes dades en el cas de les Balears permeten complementar la informació relativa al comportament dels grans sectors econòmics que elabora la Direcció General d'Economia i es poden consultar en l'apartat 4.2.1.⁴¹

La Direcció General d'Economia també fa una estimació del creixement de les principals macromagnituds que componen la demanda final interior, és a dir, del consum privat i la inversió. Aquestes dades es presenten en l'apartat 4.2.3.

Aquesta anàlisi és parcial, ja que no tenim informació completa sobre l'evolució de la demanda final exterior, concretada en l'estudi del comportament del saldo net exterior desglossat en els dos principals com-

ponents: el saldo net exterior amb relació a la resta d'Espanya i el saldo net exterior amb relació a la resta del món. No es disposa de dades actualitzades, homogènies i fiables sobre el primer, tot i que representa, de molt, la part més important del saldo net exterior total. Sí que a través dels registres de duanes⁴² es disposa d'un seguiment acurat del comportament de les exportacions i de les importacions de béns i del seu saldo net amb relació a la resta del món. En el cas de les Illes Balears aquest saldo és una petita fracció del saldo net exterior de béns i gairebé en la totalitat correspon a la compravenda de béns industrials manufacturats. El lector trobarà aquesta informació en l'apartat 4.2.4, dedicat al sector exterior.

A l'hora d'acabar l'estudi sobre el comportament macroeconòmic de les Balears amb la resta de comunitats autònomes, aquí la font obligada de consulta oficial és la que ofereix l'INE a partir de la comptabilitat regional d'Espanya. Aquesta informació es pot consultar en l'apartat 4.3.

També s'ha de consultar l'INE per la informació que dona a escala regional sobre el comportament dels preus, per tal de tenir un primer indicatiu de com evoluciona el nivell de competitivitat relatiu de la nostra economia.⁴³ (Vegeu l'apartat 4.4.1)

A part de l'INE, a Espanya hi ha una potent base de dades regionals, la de la

41. Pel que fa a les branques de serveis, el CES, conjuntament amb l'INE, acaba de publicar *L'enquesta de serveis a les Balears*, que es pot consultar a la web del CES.

42. Vegeu la nota metodològica en l'apartat 4.2.4.

43. El CES actualment treballa per elaborar un primer indicador basat en els preus per observar com evolucionen els nivells de competitivitat relatius del sector turístic balear en relació amb els principals mercats competidors tant en l'àmbit nacional com en l'internacional.

QUADRE I-13. VARIACIÓ REAL DEL VAB PER SECTORS ECONÒMICS, EN EUROS CONSTANTS DEL 1995 (2001-2004)

	2001	% del VAB	% var.	2002	% del VAB	% var.	2003	% del VAB	% var.	2004	% del VAB	% var.
Sector primari	190.919,07	1,47	0,25	195.787,51	1,49	2,55	198.528,53	1,51	1,40	205.347,99	1,54	3,43
Indústria i energia	1.111.660,03	8,56	2,45	1.119.997,48	8,55	0,75	1.128.397,46	8,56	0,75	1.138.665,88	8,52	0,91
Construcció	1.325.251,10	10,20	6,78	1.355.731,88	10,35	2,30	1.377.423,59	10,45	1,60	1.395.123,48	10,44	1,29
Serveis	10.360.771,15	79,77	3,00	10.428.116,16	79,61	0,65	10.481.299,55	79,49	0,51	10.630.134,01	79,51	1,42
Total de les Balears	12.988.601,35	100,00	3,28	13.099.633,03	100,00	0,85	13.185.649,14	100,00	0,66	13.369.271,35	100,00	1,39

Unitat: en milers d'euros.

Font: Elaboració pròpia i Direcció General d'Economia.

FUNCAS (Fundació de les Caixes d'Estalvis Confederades per a la Investigació Econòmica i Social), que, de manera rigorosa, homogènia, i, més actualitzada que l'INE, dóna informació suficient per poder analitzar l'evolució dels nivells de benestar social, estimats per l'evolució de la renda familiar bruta disponible per càpita expressada en paritat de poder adquisitiu (RFBd en PPA). Aquesta informació es troba disponible en l'apartat 4.4.2.

La FUNCAS també dóna informació regional desglossada per grans sectors institucionals, la qual cosa permet estudiar l'evolució en l'àmbit privat i públic de les rendes productives generades, així com determinar el consum privat i el públic, l'estalvi privat i el públic, la inversió privada i la pública i les seves capacitats i/o necessitats de finançament, i també els fluxos interregionals de finançament públic i, per tant, les balances fiscals. Tota aquesta informació es pot consultar de l'apartat 4.4.3 al 4.4.5.

4.2.

L'ECONOMIA A LES BALEARS

Segons les dades de la Direcció General d'Economia, el valor del VAB de l'economia de les Illes Balears per a l'any 2004 se situa en els 13.369,27 milions d'euros de l'any 1995 i en termes corrents el seu valor és de 20.462.11 milions d'euros, amb unes taxes de creixement real i monetari de l'1,4% i del 5,4%, respectivament, i un deflactor del VAB del 4%. (Vegeu els quadres I-13 i I-14.)

Les estimacions de la taxa de creixement del PIB a les Balears confirmen un any més la tendència dels darrers anys, en què les Illes Balears perden creixement relatiu en relació amb Espanya i, per primera vegada, en relació amb Europa. Per a Espanya l'estimació és del 2,7% i, en relació amb la Unió Europea i la zona euro, ens situem també per sota del seu creixement, que ha estat del 2,3% i del 2,0% respectivament. (Vegeu el gràfic I-3.)

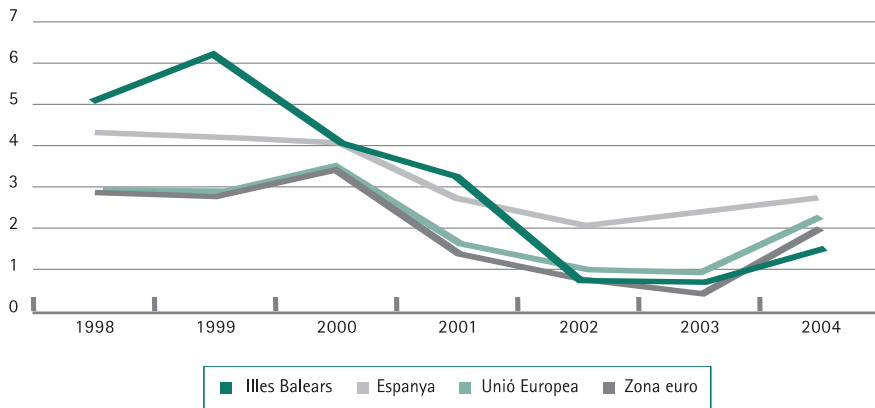
QUADRE I-14. VARIACIÓ DEL VAB PER SECTORS ECONÒMICS, EN EUROS CORRENTS (2001-2004)

	2001	% del VAB	% var.	2002	% del VAB	% var.	2003	% del VAB	% var.	2004	% del VAB	% del % var.
Sector primari	222.746,26	1,29	17,0	228.164,24	1,24	2,43	244.613,70	1,26	7,21	265.994,06	1,30	8,74
Indústria i energia	1.102.069,89	6,41	3,8	1.120.407,04	6,08	1,66	1.162.459,83	5,99	3,75	1.200.968,15	5,87	3,31
Construcció	1.888.855,82	10,98	17,1	2.095.966,90	11,38	10,96	2.294.683,84	11,83	9,48	2.490.507,00	12,17	8,53
Serveis	13.987.891,19	81,32	9,1	14.977.378,80	81,30	0,7	15.697.011,98	80,92	4,80	16.504.649,13	80,66	5,15
Total de les Balears	17.201.563,16	100,00	9,7	18.421.916,99	100,00	7,09	19.398.769,34	100,00	5,30	20.462.118,34	100,00	5,48

Unitat: en milers d'euros.

Font: Elaboració pròpia i Direcció General d'Economia.

Gràfic I-3
Estimació del creixement del PIB (1998-2004)

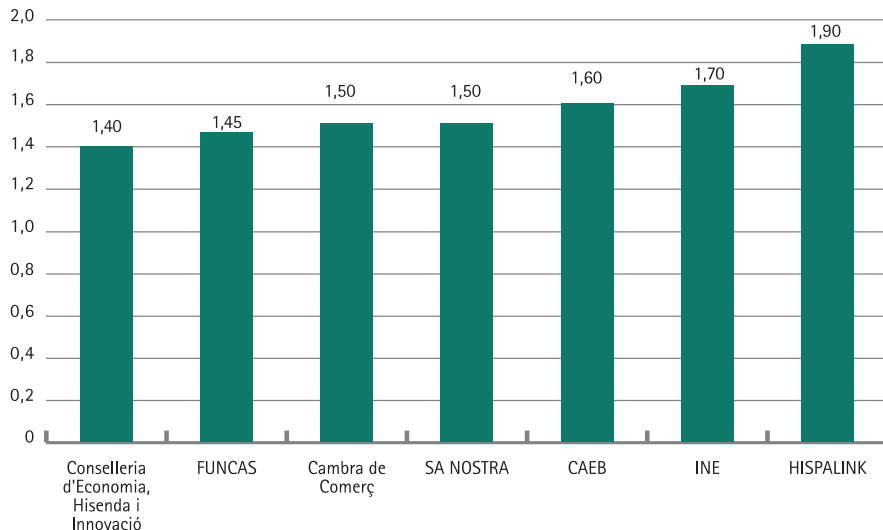

Font: Elaboració pròpia i Direcció General d'Economia.

El creixement del VAB a les Balears per al període 2001-2004 és del 3,3%, del 0,9%, del 0,7% i de l'1,4%. En canvi, a Espanya l'any 2003 ja denota un exercici de pujada, atès que les taxes de creixement per al mateix quadrienni 2001-2004 han estat del 2,7%, del 2%, del

2,4% i del 2,7%. Així, es dona un diferencial de creixement negatiu en relació amb Espanya a l'inici d'un nou cicle de recuperació de les taxes de creixement, situació que obeeix a factors tant conjunturals com estructurals, que han afectat especialment el turisme.

Gràfic I-4
Estimació del PIB de l'any 2004 a les Illes Balears

Funcas: VAB a preus bàsics (preus constants 1995)
Font: Elaboració pròpia.

L'estimació del creixement de l'economia a les Illes Balears per a l'any 2004 varia segons la font de consulta. D'aquesta manera, els valors provisionals s'emmarquen en una forquilla de variació de 0,5 punts i, a l'igual de l'any 2003, només es recullen estimacions de caire positiu. L'estimació més pessimista, l'ha elaborada el Govern de les Illes Balears, amb un valor de creixement de l'1,4%, enfront de l'estimació més optimista, que ha presentat Hispalink, que preveu un creixement de l'1,9%. (Vegeu el gràfic I-4.)

Cal fer notar que, al final de juny, l'Institut Nacional d'Estadística va presentar les dades regionalitzades per a l'any 2004 de la comptabilitat regional d'Espanya, base

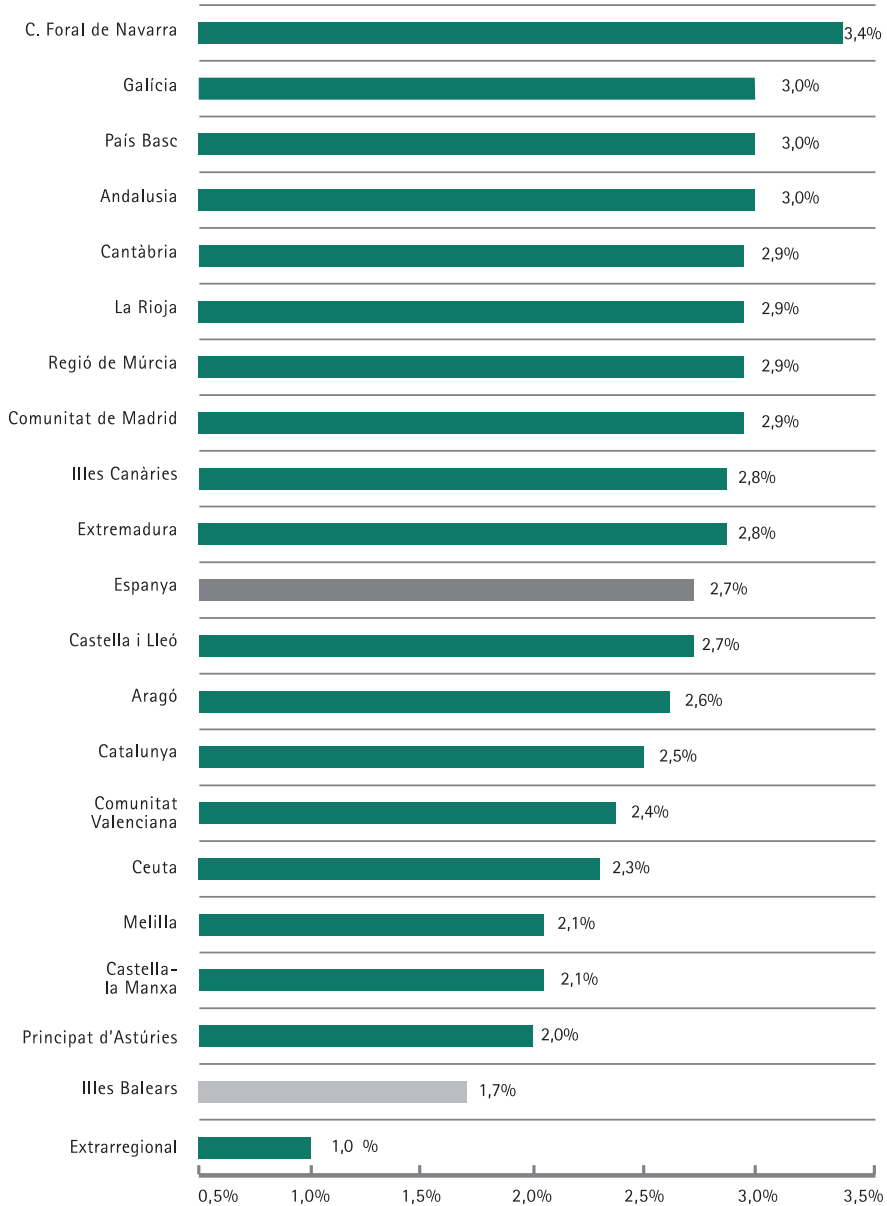
1995 (CRE-95), en què les Balears experimenten, per tercer any consecutiu, el creixement més baix per al conjunt de comunitats autònomes, amb una taxa de l'1,7%. (Vegeu el gràfic I-5.)

Igualment, les Illes Balears presenten una taxa real de creixement del PIB acumulada entre el 1999 i el 2004 del 8,4%, la més baixa de l'Estat. (Vegeu el gràfic I-6.)

4.2.1. L'EVOLUCIÓ DELS SECTORS ECONÒMICS

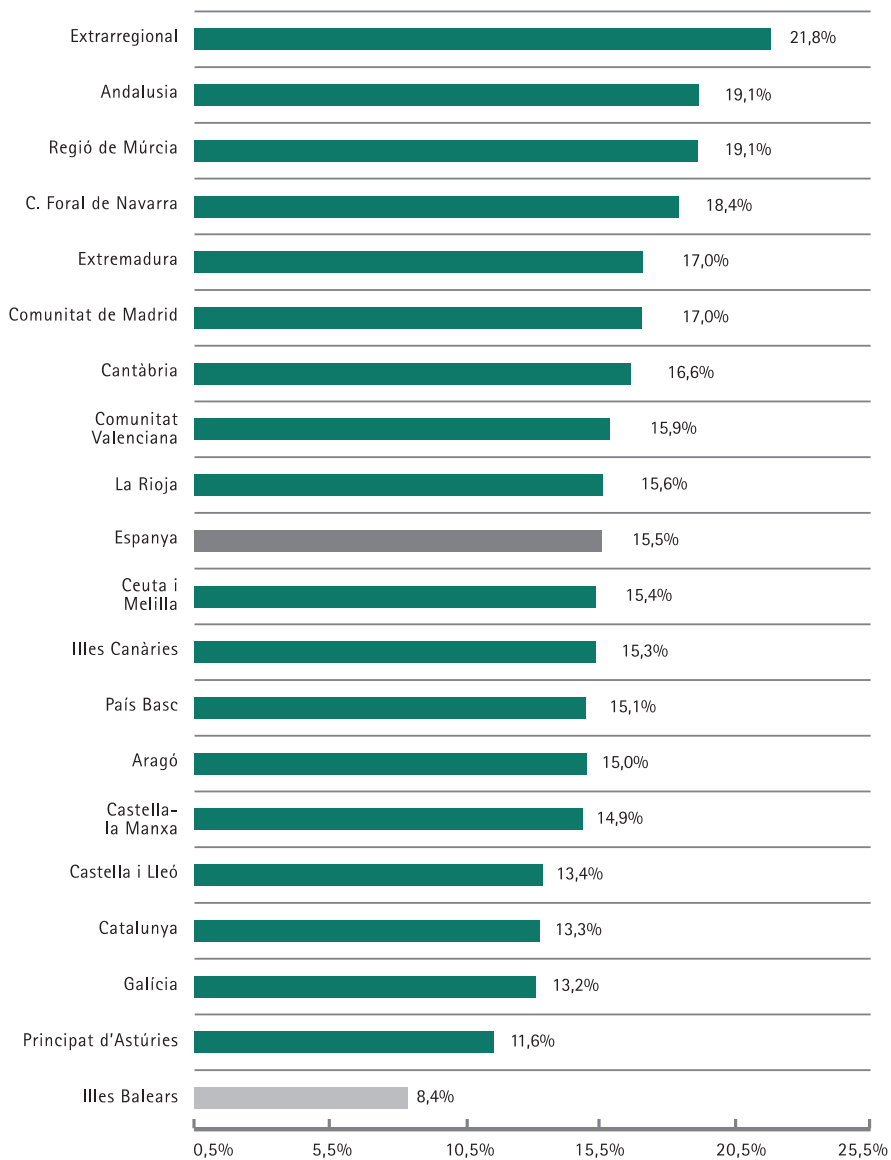
Per sectors econòmics, el creixement real més important ha estat el del sector primari, amb una taxa del 3,43%, i el menor creixement s'ha donat a la indústria i a l'e-

Gràfic I-5
Taxa de creixement del PIB (2003-2004) en termes reals

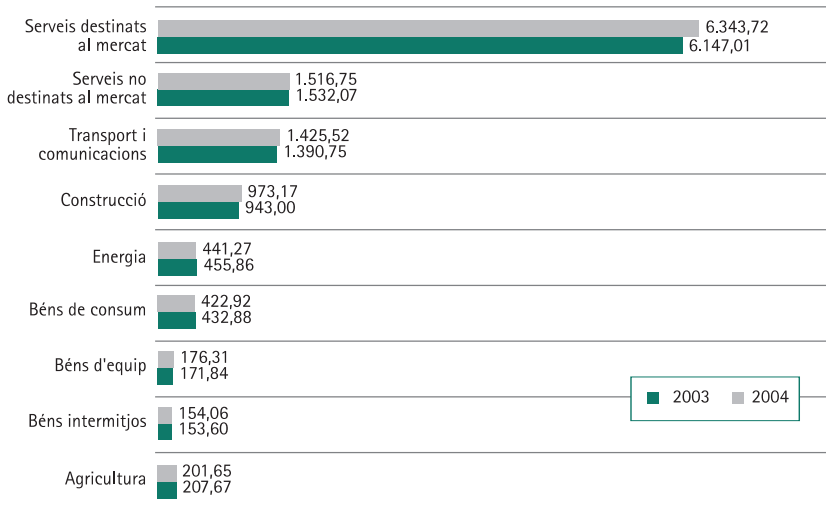
Font: INE.

Gràfic I-6
Taxa de creixement del PIB (1999-2004) en termes reals

Font: INE.

Gràfic I-7
VAB a preus de mercat 2004

Font: Hispalink, a partir de la comptabilitat regional d'Espanya (INE) i elaboració pròpia.

nergia, amb una taxa del 0,91%. Tots els sectors presentaren una desacceleració en les taxes de creixement al llarg del trienni 2001-2003, excepte el sector primari. És l'any 2004 que s'ha tornat a accelerar el creixement de tots, excepte el sector de la construcció, amb una pèrdua relativa de 0,31 punts respecte de la taxa de creixement del 2003. (Vegeu el quadre I-13.)

El pes relatiu dels sectors econòmics resta prou estable, si bé amb un lleuger augment del sector primari, de 0,03 punts, i dels serveis, de 0,02, en detriment de la indústria i de l'energia i de la construcció. L'estructura productiva l'any 2004 marca una clara terciarització de l'economia balear (79,51%), seguida del pes de la construcció (10,44%), de la indústria i de l'energia (8,52%) i del sector primari (1,54%).

Aquestes dades es poden complementar amb les que ha elaborat Hispalink. El sector que té una representació més gran és el de serveis: de primer, els destinats al mercat, que a la vegada són els que han sofert un creixement més gran (el 3,2% respecte del 2003), i després els no destinats al mercat, que han disminuït l'1%. El sector del transport i les comunicacions es troba en tercer lloc, amb un creixement considerable (del 2,5%), seguit de la construcció.

Les branques lligades al sector industrial presenten creixements desiguals. Així, l'energia és el sector que menys ha crescut, amb una variació del -3,2% respecte del 2003 i els béns de consum han disminuït el -2,3%. Per contra, els béns d'equip han augmentat el 2,6%, el segon sector que més ha crescut, i els intermedis un lleuger 0,3%. L'agricultura ha disminuït el -2,9%. (Vegeu el gràfic I-7.)

4.2.2. L'EVOLUCIÓ ECONÒMICA PER ILLES

A partir de les dades de la Direcció General d'Economia, es pot comprovar que l'any 2004 Menorca és la que presenta el major creixement, amb l'1,51% (-0,37 punts menys respecte del 2003). Mallorca creix l'1,44% (0,68 punts més respecte del 2003) i les Pitiüses el 0,96% (0,11 punts més respecte del 2003).

Aquests ritmes de creixement diferents s'expliquen per la diferent especialització turística de cada illa. (Vegeu els quadres I-15 i I-16 i l'apartat 8.)

L'estructura econòmica per illes identifica el pes preponderant de Mallorca al voltant del 81%, mentre que les Pitiüses i Menorca es distribueixen el restant 19% (l'11%, les Pitiüses, i el 8%, Menorca).

QUADRE I-15. VAB PER ILLES* (MILERS D'EUROS CONSTANTS DEL 1997) (1999-2004)									
	1999	% del VAB	% var.	2000	% del VAB	% var.	2001	% del VAB	% var.
Mallorca	10.349.371,40	81,08	5,00	11.003.969,14	81,07	6,33	11.446.878,90	80,94	4,02
Menorca	1.025.601,94	8,03	6,60	1.089.445,66	8,03	6,22	1.133.295,85	8,01	4,02
Pitiüses	1.389.774,52	10,89	5,90	1.480.804,75	10,91	6,55	1.562.989,42	11,05	5,55
Total de les Balears	12.764.747,86	100,00	5,22	13.574.219,55	100,00	6,34	14.143.164,16	100,00	4,19
	2002	% del VAB	% var.	2003	% del VAB	% var.	2004	% del VAB	% var.
Mallorca	11.827.487,62	80,98	3,33	11.917.376,53	80,90	0,76	12.088.390,88	80,93	1,44
Menorca	1.169.844,64	8,01	3,22	1.191.779,22	8,09	1,88	1.209.775,09	8,10	1,51
Pitiüses	1.608.706,86	11,01	2,93	1.622.380,87	11,01	0,85	1.637.955,72	10,97	0,96
Total de les Balears	14.606.039,12	100,00	3,27	14.731.536,62	100,00	0,86	14.936.121,69	100,00	1,38

* Nota: Estimació de la DG d'Economia sobre la base de les taules input-output de l'any 1997; quan es disposi de les dades del 2005, aquestes estimacions poden ser objecte de revisió.

Font: Elaboració pròpia i Direcció General d'Economia.

QUADRE I-16. VAB PER ILLES* (MILERS D'EUROS CORRENTS) (1999-2004)									
	1999	% del VAB	% var.	2000	% del VAB	% var.	2001	% del VAB	% var.
Mallorca	11.467.855,00	81,08	10,88	12.716.348,90	81,07	10,89	13.922.217,70	80,94	9,48
Menorca	1.136.441,42	8,03	12,57	1.258.979,46	8,03	10,78	1.378.366,25	8,01	9,48
Pitiüses	1.539.971,08	10,89	11,83	1.711.239,79	10,91	11,12	1.900.979,22	11,05	11,09
Total de les Balears	14.144.267,50	100,00	11,11	15.686.568,16	100,00	10,90	17.201.563,16	100,00	9,66

Continua

QUADRE I-16. VAB PER ILLES* (MILERS D'EUROS CORRENTS) (1999-2004)

	2002	% del VAB	% var.	2003	% del VAB	% var.	2004	% del VAB	% var.
Mallorca	14.917.459,38	80,98	7,15	15.693.029,48	80,90	5,20	16.560.797,37	80,93	5,53
Menorca	1.475.470,57	8,01	7,04	1.569.357,69	8,09	6,36	1.657.362,04	8,10	5,61
Pitiüses	2.028.987,05	11,01	6,73	2.136.382,17	11,01	5,29	2.243.958,94	10,97	5,04
Total de les Balears	18.421.916,99	100,00	7,09	19.398.769,34	100,00	5,30	20.462.118,34	100,00	5,48

* Nota: estimació de la DG d'Economia sobre la base de les taules input-output de l'any 1997; quan es disposi de les dades del 2005, aquestes estimacions poden ser objecte de revisió.

Font: Elaboració pròpia i Direcció General d'Economia.

En valors absoluts i en euros constants del 1997, Mallorca assoleix un VAB real de 12.088,39 milions d'euros. A les Pitiüses i a Menorca varen ser de 1.637,95 i de 1.209,77 milions d'euros, respectivament.

4.2.3. L'EVOLUCIÓ DEL CONSUM I DE LA INVERSIÓ

També a partir de les dades de la Direcció General d'Economia es pot

analitzar el creixement real dels components principals de la demanda final interior (consum privat dels residents i formació bruta de capital fix). S'observa que la demanda de consum privat dels residents es recupera al llarg del bienni 2003-2004, amb taxes de l'1,2% i del 3,2%, respectivament. Igualment passa en la demanda d'inversió expressada per la FBCF, amb creixements del 0,6% i de l'1%, respectivament. (Vegeu el quadre I-17.)

QUADRE I-17. EVOLUCIÓ DE LA DEMANDA FINAL DE CONSUM I D'INVERSIÓ (1990-2004)

Any	Consum privat de residents	Formació bruta de capital fix (FBCF)	Any	Consum privat de residents	Formació bruta de capital fix (FBCF)
1990	3,44	-4,79	1997	2,01	37,54
1991	7,99	-9,41	1998	4,18	22,30
1992	3,62	-17,83	1999	5,64	20,40
1993	-1,73	-20,77	2000	2,00	6,30
1994	1,18	40,87	2001	1,30	5,20
1995	2,20	3,73	2002	0,80	-0,80
1996	2,17	3,39	2003	1,20	0,60
			2004	3,20	1,00

Font: Direcció General d'Economia.

4.2.4. EL SECTOR EXTERIOR⁴⁴

Tal com ja s'ha exposat en l'apartat 4.1, s'inclou aquí l'anàlisi del comerç exterior de duanes per seccions aranzelàries.⁴⁵ En aquest apartat comentam, en relació amb el comerç exterior amb la resta del món, les exportacions, les importacions i el saldo comercial.

4.2.4.1. Les exportacions

Durant el 2004, es va exportar el 35,9% més, de manera que es va arribar als 1.552 milions d'euros, davant els 1.142 milions d'euros de l'any anterior. Malgrat això, el 66,3% d'aquestes exportacions corresponen a les partides distorsionants (aeronaus, vehicles especials i parts d'aquests vehicles, i vaixells i altres artefactes flotants). Així, el valor de les exportacions, una vegada descomptades aquestes partides, va arribar als 522,8 milions d'euros i va augmentar el 2,3% més que l'any anterior, que va ser de 511,3 milions d'euros. L'efecte de l'apreciació de l'euro va dificultar les exportacions de les empreses amb tercers països. (Vegeu el quadre I-18.)

Les principals destinacions de les exportacions balears són Europa (44%), Amèrica (31%), l'Àsia (9%), la resta Europa i altres

(el 7%, ambdós àmbits geogràfics) i Àfrica (2%). (Vegeu el gràfic I-8.)

El primer producte exportat va ser el calçat, per un valor de 142.397 milers d'euros, enfront dels 120.464 milers d'euros de l'any 2003, cosa que va suposar un increment del 18,2%. Les exportacions de calçat varen representar el 27,2% del total exportat, sense tenir en compte les partides distorsionants. (Vegeu el quadre I-19.)

En els darrers anys s'està produint un creixement de les exportacions de calçat cap al Marroc i altres països, resultat de processos de deslocalització industrial. Tot i així, cal tenir en compte que la forta dinàmica exportadora i competitiva de la indústria del calçat de les Balears s'explica perquè disposa de districtes industrials dinàmics i ben consolidats. En el darrer informe de la Secretaria General d'Indústria del Ministeri d'Indústria, Turisme i Comerç (MITYC), sobre la base de la *Identificación de sistemas locales de trabajo y distritos industriales en España*, de Rafael Boix y Vittorio Galletto (juny de 2005), es presenten unes dades per a les Illes Balears. Així, la nostra comunitat autònoma representa, amb quatre districtes industrials del calçat (Alaior, Ciutadella, Ferreries i Inca),⁴⁶ l'1,7% del total dels districtes industrials

44. Aquest apartat s'ha pogut elaborar gràcies a l'informe elaborat per Catalina Barceló, del Servei d'Estudis i Publicacions de la Cambra de Comerç de Mallorca, Eivissa i Formentera, sobre la base de dades de duanes. Cal tenir en compte que la base de dades de duanes difereix de la base de dades de l'ICEX (Institut Espanyol de Comerç Exterior). Per això, es poden produir diferències en la valoració de les partides segons si s'emprà una base o l'altra. Metodològicament, les dues bases tenen la mateixa font, que és la base de dades de l'Agència Tributària, que registra per duanes l'origen i la destinació fiscal de les exportacions i de les importacions extracomunitàries. Quant a les importacions i exportacions en l'àmbit comunitari, l'Agència Tributària utilitza la declaració estadística Intrastat, controlada per Eurostat, única per a tots els països membres, que registra tot el comerç intracomunitari. En general, es pot dir que l'estadística de duanes permet treballar a un nivell molt desagregat (nivell de vuit dígits amb el codi Taric), que s'actualitza mensualment, i facilita poder treballar la informació relacionant capítols i països.

45. No s'inclou aquí, doncs, el comerç exterior amb la resta d'Espanya.

46. Sobre el districte industrial d'Inca, vegeu: Gioacchino Garofoli, a: *Ponències del Seminari sobre la indústria del calçat al Raiguer* (Inca, 5 i 6 de febrer de 2004), Consell Econòmic i Social de les Illes Balears, i C. Manera, «La formació de un distrito industrial del calzado en Mallorca, 1970-2002», a: *Islas Baleares* (Serie Estudios Regionales), Servicio de Estudios BBVA, Madrid, 2003.

QUADRE I-18. COMERÇ EXTERIOR PER SECCIONS ARANZELÀRIES (2003-2004)

	Exportacions		Importacions		Saldo comercial			Variació (%)
	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2003	
	(milers d'euros)		(milers d'euros)		(milers d'euros)			(milers d'euros)
	%	%	%	%				
Total	1.552.738	1.142.764	2.060.256	1.758.555	-507.518	-615.791	108.273	-17,6
Partides distorsionants	1.029.930	631.463	1.364.259	1.198.492	-334.329	-567.029	232.700	-41,0
Total sense partides distorsionants	522.808	511.301	695.997	560.063	-173.189	-48.762	-124.427	255,2
Aliments	26.618	28.614	57.686	57.696	-31.068	-29.082	-1.986	6,8
Preparació d'aliments i begudes	6.059	5.831	36.387	37.779	-30.328	-31.948	1.620	-5,1
05. Productes minerals	67.681	59.866	229.435	73.560	-161.754	-13.694	-148.060	1081,2
06. Productes d'indústries químiques i derivats	19.402	18.832	22.581	25.273	-3.179	-6.441	3.262	-50,6
07. Matèries plàstiques artificials, cautxú, i les seves manufactures	3.832	4.166	8.285	7.291	-4.453	-3.125	-1.328	42,5
08. Pells, cuiros, pelleteria i les seves manufactures	3.443	6.454	25.504	29.510	-22.064	-23.056	992	-4,3
09. Fusta, carbó vegetal, suro i les seves manufactures	400	1.263	25.380	27.548	-24.980	-26.285	1.305	-5,0
10. Paper i manufactures, arts gràfiques	556	1.095	14.629	13.146	-14.073	-12.051	-2.022	16,8
11. Matèries tèxtils i les seves manufactures	5.175	4.055	36.463	44.405	-31.288	-40.350	9.062	-22,5

Continua

QUADRE I-18. COMERÇ EXTERIOR PER SECCIONS ARANZELÀRIES (2003-2004)

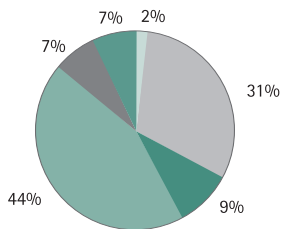
	Exportacions		Importacions		Saldo comercial			Variació (%)		
	2004	2003	%	2004	2003	%	2004		2003	Diferència (milers d'euros)
	(milers d'euros)			(milers d'euros)			(milers d'euros)			
12. Calçat, capells, paraigües, para-sols, plomes, flors artificials	142.396	120.463	18,2	37.069	35.491	4,4	105.328	84.973	20.355	24,0
13. Manufactures de pedra, ciment, etc., ceràmica, vidre	4.240	3.371	25,8	8.875	8.826	0,6	-4.635	-5.455	820	-15,0
14. Perles fines, pedres i metalls preciosos	15.818	20.080	-21,2	9.963	11.567	-13,9	5.855	8.513	-2.658	-31,2
15. Metalls comuns i les seves manufactures	12.426	11.352	9,5	19.763	14.200	39,2	-7.337	-2.848	-4.489	157,6
16. Màquines i aparells, material elèctric	42.026	53.807	-21,9	102.851	117.554	-12,5	-60.825	-63.747	2.922	-4,6
17. Material de transport	135.162	140.180	-3,6	6.546	9.688	-32,4	128.616	130.492	-1.876	-1,4
18. Òptica, fotografia i cinema, aparells de precisió	1.886	2.144	-12,0	13.219	11.828	11,8	-11.333	-9.684	-1.649	17,0
19. Armes i municions, les seves parts i accessoris	338	513	-34,1	19	11	72,7	319	502	-183	-36,5
20. Mercaderies i productes diversos	14.848	7.047	110,7	40.245	32.971	22,1	-25.397	-25.924	527	-2,0
21. Objectes d'art, de col·lecció o d'antiquitat	85	2.438	-96,5	362	492	-26,4	-277	1.946	-2.223	-114,2
No classificats	20.416	19.726	3,5	732	1.227	-40,3	19.684	18.502	1.182	6,4

Partides distorsionants: aeronaus, vehicles especials i les seves parts i vaixells i altres artefactes flotants.

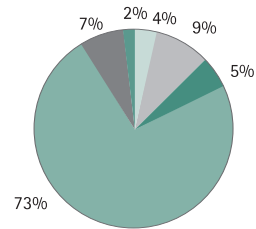
Font: Elaboració pròpia amb dades del CSC - Duanes

Gràfic I-8
Exportacions i importacions 2004

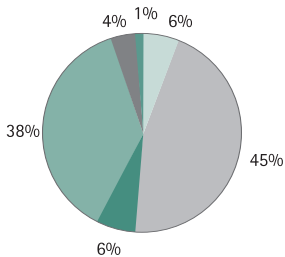
Exportacions Illes Balears (2004)

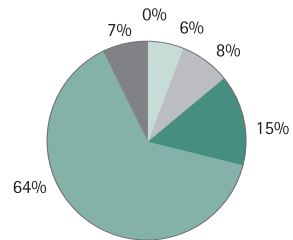
Exportacions Espanya (2004)

Importacions Illes Balears (2004)

Importacions Espanya (2004)

Font: Elaboració pròpia amb dades del CSC-Aduanas.

QUADRE I-19. LES VUIT PARTIDES EXPORTADES MÉS IMPORTANTS (2003-2004)			
	2003	2004	%
Calçat	120.463	142.396	18,2
Vehicles automòbils	140.209	135.161	-3,6
Combustibles minerals	55.809	62.952	12,8
Aixetes i turboreactors	36.502	32.918	-9,8
Olis essencials	15.985	15.905	-0,5
Bijuteria	20.080	15.818	-21,2
Mobles	5.865	13.817	135,6
Tubercles	8.175	13.374	63,6
Total	403.088	432.341	7,3

Font: Elaboració pròpia amb dades del CSC - Duanes.

espanyols, per sobre de Cantàbria, Madrid i Extremadura. Astúries, Ceuta i Melilla i les Canàries no tenen cap districte industrial. Ara bé, quant al percentatge d'ocupació en districtes en el total de l'ocupació manufacturera de la comunitat autònoma, les Balears, amb el 10,6%, ocupen la setena posició, darrere de la Comunitat Valenciana, La Rioja, Castella-la Manxa, Galícia, Catalunya i Múrcia. (Vegeu els quadres I-20 i I-21.)

Molt a prop de l'activitat exportadora sabatera trobam les exportacions de material de transport, concretament dels vehicles automòbils, amb 135.161 milers d'euros, encara que es varen reduir el -3,6% respecte de l'any 2003. Aquestes exportacions corresponen a cotxes procedents d'estocs de lloguer.

Les exportacions de combustibles minerals, que varen ocupar el tercer lloc, varen tenir un valor total de 62.952 milers d'euros i varen augmentar el 12,8% respecte de l'any anterior. Aquestes exportacions, que s'engloben en la partida de productes minerals, corresponen al subministrament per a embarcacions i aeronaus estrangeres.

En quart lloc, es varen exportar reactors nuclears, màquines i calderes fins a arribar a un import de 32.918 milers d'euros, davant els 36.502 milers d'euros de l'any 2003, el 9,8% menys. Bàsicament, correspon a exportacions de grifons i de turbo-reactors per a aeronaus. Aquests productes es classifiquen en la partida de màquines i material elèctric, que va arribar als 42.026 milers d'euros, el -21,9% menys que el 2003.

Les exportacions d'olis essencials es varen situar en cinquè lloc, amb un valor total de 15.905 milers d'euros, un 0,5% menys que durant el 2003. Aquestes exportacions s'inclouen en la partida de productes d'indústries químiques i derivats. Concretament, el 81,9% d'aquestes partides varen ser exportacions d'olis essencials.

Les exportacions de perles fines, pedres i bijuteria varen passar del cinquè al sisè lloc. Durant l'any 2004 se'n varen exportar un total de 15.818 milers d'euros, enfront dels 20.080 milers d'euros de l'any 2003, xifra que en va suposar el -21,2% menys.

En setè lloc, es varen exportar mobles per valor de 13.817 milers d'euros, enfront dels 5.865 milers d'euros de l'any 2003, cosa que en va representar el 135,6% més. Malgrat això, aquest creixement no correspon a mobles fabricats a les Illes Balears, atès que aquest tipus de mobiliari majoritàriament és adquirit a l'Àsia i dut directament a les destinacions respectives, sense passar físicament per les Illes, però es comptabilitza com una exportació ja que la seu social de les empreses s'ubica a les Balears. Aquestes exportacions es classifiquen en la partida de mercaderies i productes diversos, que va tenir unes exportacions de 14.848 milers d'euros, xifra que suposa que les exportacions de mobles generen el 93,0% de la partida.

En la vuitena posició es varen situar les exportacions de tubercles, que varen arribar a un valor total de 13.374 milers d'euros, el 63,6% més que el 2003. Les exportacions de productes alimentaris

QUADRE I-20. DISTRIBUCIÓ DELS DISTRICTES INDUSTRIALS PER COMUNITATS AUTÒNOMES (2001)

	Nre. de districtes industrials	Ocupació en les indústries districte en els DI	Ocupació en manufactura en els districtes industrials	Ocupació total en manufactura en la CCAA	% de la indústria districte sobre el total de la manufactura en la CA	% de la manufactura en DI sobre el total de la manufactura en la CA
Com. Valenciana	54	150.003	327.173	391.731	38,3	83,5
Catalunya	35	131.881	598.022	665.347	19,8	89,9
Galícia	9	10.659	21.391	169.238	6,3	12,6
Castella-la Manxa	44	29.198	79.591	122.318	23,9	65,1
Andalusia	30	24.932	44.014	259.170	9,6	17,0
Múrcia	7	14.521	28.147	85.177	17,0	33,0
La Rioja	9	10.804	36.345	31.932	33,8	113,8
Castella i Lleó	14	10.280	34.376	137.776	7,5	25,0
País Basc	5	8.333	66.493	221.964	3,8	30,0
Aragó	12	6.164	15.968	106.730	5,8	15,0
Navarra	7	5.111	15.960	66.762	7,7	23,9
Illes Balears	4	3.174	6.384	29.840	10,6	21,4
Cantàbria	2	2.208	4.462	34.590	6,4	12,9
Madrid	2	2.006	7.936	302.262	0,7	2,6
Extremadura	3	1.426	1.820	30.302	4,7	6,0
Astúries	0	0	0	52.716	0,0	0,0
Ceuta i Melilla	0	0	0	983	0,0	0,0
Illes Canàries	0	0	0	41.242	0,0	0,0
Total Espanya	237	410.700	1.288.082	2.750.080	14,9	46,8

Ordenació de major a menor el nombre d'ocupats en les indústries-districte.
Font: Boix i Galleto, 2005.

QUADRE I-21. ELS DISTRICTES INDUSTRIALS A LES ILLES BALEARS (2001)

Districte industrial	Indústria districte	Ocupats en la indústria districte	% Pimes en la indústria districte	Ocupats totals en manufactura
Illes Balears		3.174	100,0	6.384
Alaior	Cuir i calçat	229	100,0	663
Ciutadella de Menorca	Cuir i calçat	1.023	100,0	1.967
Ferrieres	Cuir i calçat	280	100,0	519
Inca	Cuir i calçat	1.642	100,0	3.235

Font: Boix i Galleto, 2005.

varen arribar als 26.618 milers d'euros, de manera que es varen reduir el -7% respecte de l'any 2003.

Les exportacions d'aquests vuit productes varen representar el 83,3% del total, excloent-ne les partides distorsionants, i varen sumar 432.341 milers d'euros, la qual cosa suposa un creixement del 7,3% respecte del 2003.

4.2.4.2. Les importacions

Durant l'any 2004, es va importar un total de 2.060 milions d'euros, el 17,2% més que el 2003. Igual que en les exportacions, existeixen les partides distorsionants que alteren el resultat propi de les importacions de productes. El valor de les importacions d'aquestes partides distorsionants va arribar als 1.364,3 milions d'euros, el 13,8% més que el 2003. Així, el total de les importacions sense tenir en compte les partides distorsionants va ser de 696 milions d'euros, davant dels 560 milions d'euros del 2003, la qual cosa en va suposar un 24,3% més. (Vegeu el quadre I-18.)

Els principals mercats d'origen de les importacions de les Illes Balears són:

Amèrica (45%), Europa (38%), Àfrica i l'Àsia (6%, ambdues zones geogràfiques), la resta d'Europa (4%) i altres (1%). (Vegeu el gràfic I-8.)

El primer producte importat varen ser els combustibles minerals, que varen arribar als 218.028 milers d'euros i als 1.877 milions de quilograms. Varen augmentar tant en valor importat (255,6%) com en pes (51,1%). Aquests increments varen ser deguts a la combinació de diversos factors. Per una part, el valor importat va augmentar com a conseqüència de l'efecte del preu del petroli, que durant el 2004 va pujar amb rapidesa. Per una altra part, l'increment de les importacions d'asfalts naturals, la instal·lació i l'ampliació de noves turbines per generar energia elèctrica i l'increment de demanda varen explicar l'augment en la quantitat importada. (Vegeu el quadre I-22.)

Les importacions de reactors nuclears, de màquines i de calderes es varen situar en segon lloc i, majoritàriament, varen correspondre a grifons i a turboreactors per a aeronaus. Varen passar d'importar-se 103.084 milers d'euros l'any 2003 a 90.325 milers d'euros el 2004, cosa que

QUADRE I-22. LES VUIT PARTIDES IMPORTADES MÉS IMPORTANTS (2003-2004)

	2003	2004	%
Combustibles minerals	61.313	218.028	255,6
Aixetes i turboreactors	103.084	90.325	-12,4
Calçat	34.112	35.850	5,1
Mobles	26.374	27.877	5,7
Fusta i manufacturats	26.735	24.598	-8,0
Begudes i líquids alcohòlics	19.261	19.377	0,6
Pells i cuiros	19.580	15.359	-21,6
Peces de roba i complements de vestir	19.222	15.012	-21,9
Total	309.681	446.426	44,2

Font: Elaboració pròpia amb dades del CSC - Duanes.

en va suposar una disminució del 12,4%. Aquestes importacions es classifiquen en la partida de màquines i material elèctric, de la qual es va importar un valor total de 102.851 milers d'euros, el -12,5% menys que l'any 2003.

En tercer lloc, es va importar calçat per valor de 35.850 milers d'euros, enfront dels 34.112 milers d'euros de l'any 2003, la qual cosa va suposar un augment del 5,1%.⁴⁷ La partida corresponent a calçat, capells, paraigües, plomes i flors artificials va arribar als 37.069 milers d'euros, el 4,4% més que durant l'any 2003.

Varen seguir aquesta partida les importacions de mobles, que durant l'any 2004 varen tenir un valor total de 27.877 milers d'euros, el 5,7% més que el 2003. Aquestes importacions, juntament amb les de joguetes, s'engloben en la partida de mercaderies i productes diversos, que varen arribar als 40.245 milers d'euros, un 22,1% més que l'any 2003. Aquest increment va

ser resultat, bàsicament, de l'augment en les importacions de joguetes (104,4%).

En cinquè lloc, es varen importar fusta i manufactures de fusta per valor de 24.598 milers d'euros, davant els 26.735 milers d'euros de l'any anterior. Se'n varen reduir les importacions el -8,0% i varen descendir una posició en el rànquing.

Les importacions de begudes i líquids alcohòlics varen ocupar el sisè lloc, amb un import de 19.377 milers d'euros, el 0,6% més. Aquestes importacions es classifiquen en la partida de preparacions d'aliments i begudes.

Les importacions de pells i cuirs, que es varen situar en setè lloc, amb un valor total de 15.359 milers d'euros, enfront dels 19.580 milers d'euros de l'any 2003, varen disminuir el -21,6%.

També es varen reduir les importacions de peces de roba i complements de vestir

47. Fruit en part del procés de deslocalització industrial que hem esmentat abans, en comentar les exportacions.

(excepte els de punt). Varen ocupar la vuitena posició. Durant l'any 2004 es varen importar per valor de 15.012 milers d'euros, el -21,9% menys.

Les importacions d'aquests primers vuit productes varen cobrir el 64,1% del valor total de les importacions, sense tenir en compte les partides distorsionants. Varen arribar a un total de 446.426 milers d'euros, amb un creixement del 44,2% respecte del 2003.

Dins la partida d'aliments, que es varen importar per valor de 57.686 milers d'euros i es mantingueren estables respecte de l'any anterior, s'han de destacar les importacions de cereals, amb 12.047 milers d'euros; les de carn, per 9.753 milers d'euros; les de peix i crustacis, per 9.415 milers d'euros, i les de fruites, per 8.674 milers d'euros.

4.2.4.3. El saldo comercial

El 2004, el dèficit comercial total es va reduir el -17,6%. Es va passar d'un dèficit de -615.791 milers d'euros el 2003 a -507.518 milers d'euros el 2004.

Malgrat això, el resultat del saldo comercial, una vegada excloses les partides distorsionants, és completament diferent, ja que es va passar d'un dèficit de -48.762 milers d'euros el 2003 a -173.189 milers d'euros el 2004: el dèficit es va incrementar el 255,2%. Aquest augment va ser degut al comportament de les importacions de combustibles minerals, que es varen incrementar el 255,6%, i al dèficit que va generar la partida, que va passar

de -13.694 milers d'euros l'any 2003 a -161.754 milers d'euros el 2004.

D'altra banda, l'any 2004, excepte pel dèficit dels combustibles minerals, la major part de la resta de partides va presentar una evolució positiva dels saldos comercials respectius. Si no es tinguessin en compte les partides distorsionants, i suposant que el dèficit comercial de la partida de combustibles minerals es mantingués respecte de l'any 2003, llavors, el dèficit comercial es reduiria el -48,5% respecte de l'any anterior.

Les partides que registraren superàvits comercials per sobre d'un milió d'euros varen ser les de material de transport, amb un saldo de 128,6 milions d'euros; el calçat, amb 105,3 milions d'euros, i les perles, els metalls preciosos i la bijuteria, amb 5,8 milions d'euros.⁴⁸

4.3.

ANÀLISI REGIONAL PER CA

A partir de la base de dades de la comptabilitat regional de l'INE, s'analitza a continuació l'evolució comparativa regional per sectors productius de les Illes Balears en relació amb la resta de comunitats autònomes.

4.3.1. EL SECTOR PRIMARI

Segons l'INE, el sector agrícola balear presenta un creixement positiu del 0,37%,

48. Cal tenir en compte, però, les observacions fetes en comentar les exportacions i les importacions, especialment amb relació al calçat i al material de transport.

QUADRE I-23. AGRICULTURA I PESCA: VALOR AFEGIT BRUT A PREUS BÀSICS PER CA¹ (2003-2004)

	2003	2004	Variació	VAB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)			(%)		
Andalusia	6.866,11	6.649,96	-216,15	-3,15	-2,41	-0,76
Aragó	856,80	849,14	-7,66	-0,89	10,57	-10,37
Astúries	288,76	291,71	2,95	1,02	-6,08	7,56
Cantàbria	255,55	256,20	0,64	0,25	-7,25	8,09
Castella i Lleó	2.188,02	2.229,99	41,97	1,92	-8,52	11,41
Castella-la Manxa	1.768,84	1.781,32	12,49	0,71	0,77	-0,06
Catalunya	1.503,10	1.502,16	-0,95	-0,06	-6,36	6,73
Ceuta i Melilla	4,13	3,88	-0,25	-5,98	116,67	-56,61
Comunitat Valenciana	1.449,63	1.438,08	-11,54	-0,80	-2,97	2,24
Extremadura	1.066,29	1.072,11	5,82	0,55	1,33	-0,77
Galícia	1.875,99	1.911,24	35,25	1,88	-7,83	10,53
Illes Balears	200,90	201,65	0,75	0,37	7,84	-6,92
Illes Canàries	427,05	425,82	-1,23	-0,29	2,73	-2,94
La Rioja	337,61	341,24	3,63	1,08	4,10	-2,90
Madrid	196,90	197,73	0,84	0,42	20,23	-16,47
Múrcia	935,64	938,28	2,64	0,28	7,45	-6,67
Navarra	409,29	414,18	4,90	1,20	-5,99	7,64
País Basc	546,42	554,31	7,89	1,44	-10,10	12,83
Espanya	21.177,00	21.059,00	-118,00	-0,56	-2,39	1,87

1. Preus de 1995.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

de manera que queda per sobre del comportament en l'àmbit nacional (-0,56%). Queden per sobre del creixement de les Illes Balears totes les comunitats autònomes peninsulars, llevat de les del litoral mediterrani, Aragó, Canàries i Cantàbria. (Vegeu el quadre I-23.)

4.3.2. LA INDÚSTRIA

La indústria a les Illes Balears va decreixer durant el 2004 el -0,8%, per sota de la

xifra de la mitjana nacional (2,14%). Les Balears són l'única comunitat autònoma amb un registre negatiu del VAB industrial. (Vegeu el quadre I-24.)

4.3.3. LA CONSTRUCCIÓ

A diferència de l'any anterior, durant el 2004 el VAB va créixer el 3,80%, dada que se situa per sobre de la mitjana espanyola (3,67%). Només cinc comunitats autònomes se'n situen per sobre: Andalusia, La

QUADRE I-24. INDÚSTRIA: VALOR AFEGIT BRUT A PREUS BÀSICS PER CA¹ (2003-2004)

	2003	2004	Variació	VAB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)				(%)	
Andalusia	10.385,87	10.597,67	211,79	2,04	-1,50	3,60
Aragó	4.529,11	4.605,44	76,33	1,69	0,19	1,49
Astúries	3.172,31	3.231,72	59,41	1,87	-1,07	2,97
Cantàbria	1.585,69	1.665,99	80,31	5,06	3,52	1,49
Castella i Lleó	7.505,41	7.691,91	186,50	2,48	3,94	-1,40
Castella-la Manxa	3.897,84	4.055,45	157,61	4,04	2,52	1,48
Catalunya	29.325,73	29.827,02	501,28	1,71	-6,06	8,27
Ceuta i Melilla	53,34	55,62	2,29	4,28	30,00	-19,78
Comunitat Valenciana	12.370,09	12.510,88	140,80	1,14	0,01	1,13
Extremadura	1.272,84	1.275,08	2,23	0,18	8,12	-7,35
Galícia	6.714,24	6.822,59	108,36	1,61	0,41	1,20
Illes Balears	1.204,29	1.194,60	-9,69	-0,80	0,44	-1,23
Illes Canàries	1.888,66	1.922,35	33,69	1,78	5,74	-3,74
La Rioja	1.226,44	1.263,13	36,69	2,99	3,43	-0,42
Madrid	15.878,18	16.171,12	292,94	1,84	0,80	1,04
Múrcia	2.646,24	2.739,28	93,03	3,52	2,47	1,02
Navarra	3.234,47	3.413,24	178,76	5,53	6,61	-1,01
País Basc	11.305,25	11.676,91	371,67	3,29	-0,79	4,11
Espanya	118.196,00	120.720,00	2.524,00	2,14	-0,81	2,97

1. Preus de 1995.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

Rioja, Comunitat Valenciana, Illes Canàries i Galícia. (Vegeu el quadre I-25.)

4.3.4. ELS SERVEIS

El sector dels serveis a les Balears ha presentat el 2004 una de les taxes de creixement més baixes de tot l'Estat (1,59%), només superior a la de Castella-la Manxa (1,56%), i per sota de la mitjana espanyola (2,61%). (Vegeu el quadre I-26.)⁴⁹

4.3.5. EL CREIXEMENT DIFERENCIAL SECTORIAL

Es defineix un índex gràfic de convergència sectorial entre les Balears i Espanya seguint el mateix criteri que ja es va comentar en la *Memòria del CES sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears 2001*, p. 170. (Vegeu el gràfic I-9.)

Si comparam les dades del gràfic I-9 amb les dades del gràfic I-6, s'observa que les

49. Vegeu també els apartats 8, 9, 10, 11 i 12, i la publicació *L'enquesta de serveis a les Balears*, a càrrec del Consell Econòmic i Social de les Illes Balears i l'INE, Palma, 2005.

QUADRE I-25. CONSTRUCCIÓ: VALOR AFEGIT BRUT A PREUS BÀSICS PER CA¹ (2003-2004)

	2003	2004	Variació	VAB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)				(%)	
Andalusia	7.484,95	7.925,80	440,85	5,89	7,56	-1,56
Aragó	1.216,05	1.261,02	44,97	3,70	-2,60	6,46
Astúries	1.118,82	1.129,03	10,21	0,91	-3,29	4,34
Cantàbria	625,23	633,59	8,36	1,34	-2,13	3,54
Castella i Lleó	2.779,66	2.882,81	103,15	3,71	1,77	1,91
Castella-la Manxa	1.905,45	1.923,27	17,82	0,94	7,06	-5,72
Catalunya	6.826,12	7.074,68	248,57	3,64	0,88	2,73
Ceuta i Melilla	101,54	101,56	0,02	0,01	14,84	-12,91
Comunitat Valenciana	5.059,12	5.265,24	206,12	4,07	-0,13	4,21
Extremadura	1.064,66	1.096,50	31,84	2,99	10,02	-6,39
Galícia	2.801,19	2.908,53	107,34	3,83	4,02	-0,18
Illes Balears	937,55	973,15	35,61	3,80	10,79	-6,31
Illes Canàries	2.331,32	2.424,27	92,95	3,99	3,73	0,25
La Rioja	300,01	315,00	14,98	4,99	7,29	-2,14
Madrid	6.802,42	7.049,73	247,31	3,64	7,07	-3,21
Múrcia	1.252,11	1.292,77	40,66	3,25	23,76	-16,57
Navarra	656,89	672,99	16,11	2,45	2,25	0,20
País Basc	2.538,91	2.555,07	16,16	0,64	-12,95	15,61
Espanya	45.802,00	47.485,00	1.683,00	3,67	3,74	-0,06

1. Preus de 1995.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

QUADRE I-26. SERVEIS: VALOR AFEGIT BRUT A PREUS BÀSICS PER CA¹ (2003-2004)

	2003	2004	Variació	VAB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)				(%)	
Andalusia	50.178,46	51.799,25	1.620,79	3,23	5,15	-1,82
Aragó	10.213,68	10.506,27	292,60	2,86	4,18	-1,26
Astúries	7.292,96	7.437,68	144,72	1,98	3,47	-1,43
Cantàbria	4.278,32	4.372,42	94,10	2,20	2,64	-0,43
Castella i Lleó	18.200,22	18.619,30	419,08	2,30	2,60	-0,29
Castella-la Manxa	11.264,01	11.439,27	175,25	1,56	0,81	0,74
Catalunya	60.386,96	61.843,04	1.456,08	2,41	4,96	-2,43
Ceuta i Melilla	1.414,40	1.444,30	29,90	2,11	0,17	1,94
Comunitat Valenciana	33.386,87	34.173,24	786,37	2,36	5,81	-3,26

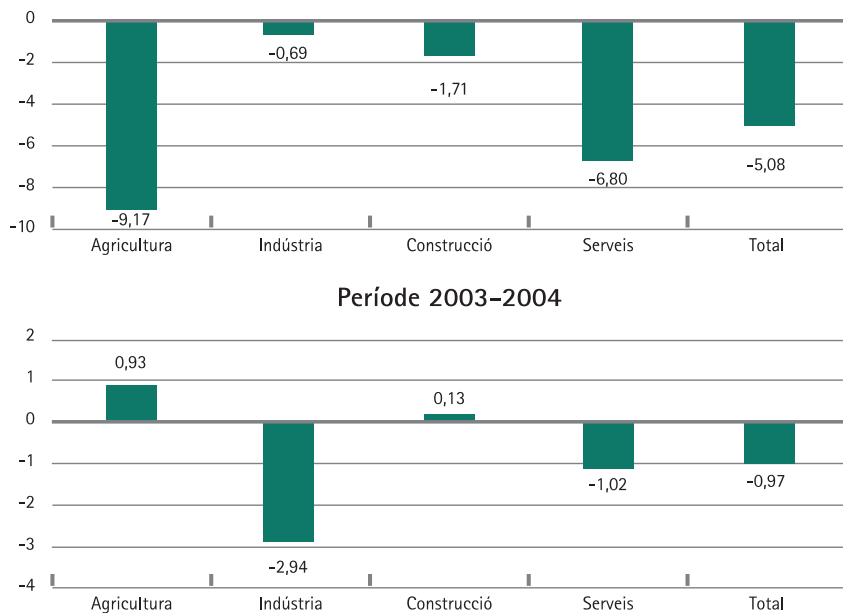
Continua

QUADRE I-26. SERVEIS: VALOR AFEGIT BRUT A PREUS BÀSICS ¹ (2003-2004)						
	2003	2004	Variació	VAB	Ocupació	Product.
	(milions d'euros)			(%)		
Extremadura	6.158,81	6.367,14	208,33	3,38	-0,33	3,73
Galícia	17.494,20	18.049,56	555,36	3,17	3,12	0,06
Illes Balears	9.547,34	9.698,88	151,53	1,59	3,46	-1,81
Illes Canàries	16.435,43	16.862,31	426,88	2,60	1,29	1,29
La Rioja	2.161,72	2.214,86	53,15	2,46	3,38	-0,89
Madrid	70.612,37	72.540,34	1.927,97	2,73	3,82	-1,05
Múrcia	8.027,07	8.293,12	266,05	3,31	4,12	-0,77
Navarra	5.041,31	5.136,89	95,58	1,90	1,70	0,20
País Basc	19.911,48	20.463,42	551,94	2,77	3,09	-0,31
Espanya	352.840,00	362.052,00	9.212,00	2,61	3,72	-1,07

1. Preus de 1995.

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya, enquesta de població activa i elaboració pròpia.

Gràfic I-9
Diferencial de les taxes de creixement dels VAB als preus de mercat (base 1995) de les Illes Balears/Espanya, per sectors econòmics. Període 2000-2004

Font: INE, comptabilitat regional d'Espanya i elaboració pròpia.

Illes Balears al llarg d'aquest període 2000-2004 han patit un problema de creixement sectorial, ja que cap dels quatre grans sectors econòmics no ha crescut per sobre de la mitjana nacional. En canvi, en l'exercici 2004 aquesta situació ja no es dona ni en el cas del sector agrari ni en el cas del sector de la construcció, si bé presenten creixements diferencials positius molt reduïts.

Illes Balears generen una gran capacitat de finançament, que es distribueix molt desigualment entre el sector públic —que presenta un gran sobrant d'estalvi públic i, en conseqüència, un elevat dèficit d'inversions públiques— i el sector privat —que presenta una elevada necessitat de finançament.—

4.4.

ELS PREUS, LA RENDA, EL CONSUM, L'ESTALVI, L'EXCEDENT, LA INVERSIÓ I LA CAPACITAT DE FINANÇAMENT

En aquest apartat tractam, en primer lloc, de l'evolució del nivell relatiu de preus a les Balears en relació amb Espanya, des del punt de vista tant de l'indicador de l'IPC com del deflactor del PIB, i la influència que té sobre el nivell de competitivitat de l'economia balear. Es pot comprovar que les Illes Balears mantenen un nivell de preus més alt que el de la resta de l'Estat.

En segon lloc, i en consonància amb el nivell més alt de preus, es pot comprovar que les Balears també presenten un nivell més alt de renda, si bé aquesta expressió s'ha de matisar en termes de benestar social mesurat per la renda familiar bruta disponible per càpita en paritat de poder adquisitiu.

En darrer lloc, i fruit d'aquest major nivell de renda per càpita, es comprova que les

4.4.1 ELS PREUS

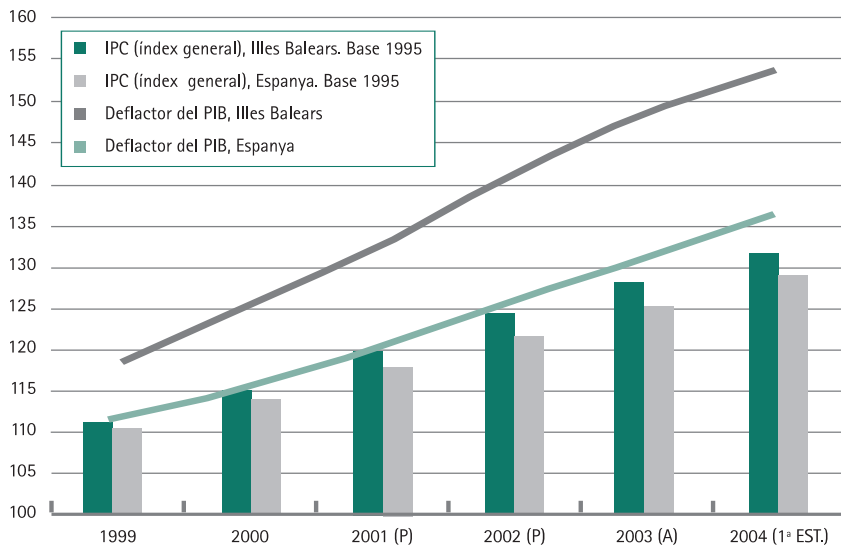
Si la inflació es mesura en termes dinàmics, reflectida per les seves taxes de creixement, aquestes són menors a les Balears, pel que fa tant a l'IPC —que va ser del 2,71% (-0,32 punts per sota de la mitjana espanyola)— com al deflactor del PIB —que va ser del 3,4% (-1 punt per sota de la mitjana espanyola). (Vegeu l'apartat 3.3.)

El fet que les Illes Balears registrin el 2004 un menor creixement de la inflació és coherent amb el menor dinamisme i creixement econòmic que presenten per comparació a la resta de comunitats autònomes. (Vegeu l'apartat 4.2.)

Altrament, l'any 2004 les Illes Balears mantenen uns nivells acumulats d'inflació més elevats que la mitjana estatal, tant si aquesta inflació es mesura en termes de l'IPC (131,4 a les Balears, enfront del nivell de 128,9 d'Espanya) com si es mesura en termes del deflactor del PIB (153,7 a les Balears, enfront del nivell de 136,3 d'Espanya). (Vegeu el gràfic I-10.)

Aquests majors nivells acumulats d'inflació resten competitivitat als béns i serveis que s'ofereixen des de les Illes Balears.

Gràfic I-10
Deflactor del PIB i de l'IPC (Índex general) (1998-2004)

Font: INE, Comptabilitat regional d'Espanya i sèries de l'IPC i elaboració pròpia.

QUADRE I-27. PRODUCTE REGIONAL BRUT A PREUS DE MERCAT DE 1995 PER CA (2004)

	Índex per habitant Espanya=100		
	Any 2004 (milions d'euros)	PIB regional (mitjana espanyola = 100)	RFBD (*)
Andalusia	90.065,90	75,94	76,58
Aragó	20.415,30	106,57	112,52
Astúries	14.001,60	85,31	86,38
Cantàbria	7.944,50	94,09	96,84
Castella i Lleó	38.430,50	99,78	105,17
Castella-la Manxa	23.728,50	82,92	89,74
Catalunya	121.658,10	117,60	113,05
Ceuta	1.056,20	92,20	101,53
Comunitat Valenciana	67.834,50	98,92	97,47
Extremadura	12.300,60	73,50	81,76
Galícia	36.025,20	86,06	90,35
Illes Balears	16.686,90	118,10	109,55
Illes Canàries	25.964,80	89,98	88,67

Continua

QUADRE I-27. PRODUCTE REGIONAL BRUT A PREUS DE MERCAT DE 1995 (2004)

	Índex per habitant Espanya=100		
	Any 2004	PIB regional	RFBD (*)
	(milions d'euros)	(mitjana espanyola = 100)	
La Rioja	5.125,00	111,69	107,21
Madrid	108.647,80	124,09	123,39
Melilla	1.008,90	96,37	105,13
Múrcia	16.020,00	78,99	79,50
Navarra	10.831,60	122,19	118,20
País Basc	39.779,20	124,89	121,38
Espanya	657.525,10	100,00	100,00

* Renda familiar bruta disponible corregida pel poder de compra.

Font: FUNCAS, *Quaderns d'Informació Econòmica*, núm. 179, i elaboració pròpia.

4.4.2. L'EVOLUCIÓ DE LA RENDA FAMILIAR BRUTA DISPONIBLE

Les Illes Balears presenten un nivell de vida alt i, en termes de PIB regional per habitant, aquest fet es confirma, ja que ocupen la quarta plaça, amb 118,1 punts, per darrere de, el País Basc, Madrid i Navarra. Per comparació a l'any 2003 hem perdut 1,9 punts en el nivell (l'any 2003 les Illes Balears varen superar en 20,0 punts la mitjana espanyola). (Vegeu el quadre I-27.)

Si es té en compte el concepte de renda familiar bruta disponible corregida pel poder adquisitiu, les Illes Balears se situen en la setena posició dins el conjunt de comunitats autònomes, amb un índex de 109,6 fet que s'explica perquè les famílies a les Balears pateixen uns índexs relatius acumulats d'inflació majors i reben un volum relatiu menor de transferències corrents sense contrapartida netes d'imposts procedents de l'Estat. Cal dir, però, que en relació amb l'any 2003 les Illes Balears recuperen quatre posicions, en passar de la desena a la sisena posició, pel menor creixement relatiu de la inflació al llarg de

l'any 2004 i per la disminució del creixement demogràfic. (Vegeu l'apartat 2.1, «La dinàmica actual de la població», en el capítol III.)

4.4.3. EL CONSUM, L'ESTALVI I LA INVERSIÓ

La renda disponible a preus de mercat assoleix els 20.628 milions d'euros (3,44 bilions de pessetes). Els principals components d'aquesta renda disponible són el consum, i l'estalvi, que passem tot seguit a auditar pels seus sectors institucionals privat i públic. (Vegeu el quadre I-28.)

El consum interior (en termes corrents) a les Balears per al quinquenni 1999-2003 presenta un comportament ascendent. L'any 2003 ha arribat als 13.445,3 milions d'euros (2,24 bilions de pessetes), el 81,3% dels quals correspon al consum privat i la resta, al consum públic (18,7%).

Quant a l'estalvi, s'observa un augment de pes del sector privat en detriment del sector públic, ja que el 2002 el 47,9% de l'estalvi total a les Balears corresponia al

QUADRE I-28. BALANÇ ECONÒMIC PER SECTORS INSTITUCIONALS PRIVAT I PÚBLIC A LES ILLES BALEARS (1999-2003)

	1999	2000	2001	2002	2003
	(milions d'euros corrents)				
Renda disponible a preus de mercat	10.583,80	11.944,50	19.170,10	20.493,90	20.627,60
Consum regional	10.281,10	11.433,30	12.416,50	13.118,00	13.445,30
Consum privat	8.467,40	9.468,30	10.308,20	10.794,00	10.926,90
Consum públic	1.813,70	1.965,00	2.108,30	2.324,00	2.518,40
Estalvi regional brut	302,70	511,20	6.753,60	7.375,90	7.182,30
Estalvi privat	3.053,60	3.381,30	3.483,00	3.535,10	3.467,50
Estalvi públic	-2.750,90	-2.870,10	3.270,60	3.840,80	3.714,80
Formació bruta de capital	3.913,10	4.337,20	4.698,70	4.897,90	5.416,10
Inversió privada	3.552,80	3.972,70	4.300,80	4.452,40	4.929,30
Inversió pública	360,30	364,50	397,90	445,50	486,80
Capacitat (+) / necessitat de finançament (-)	-3.610,40	-3.826,00	2.054,90	2.478,00	1.766,20
Sector privat	-499,20	-591,40	-817,80	-917,30	-1.461,80
Sector públic	-3.111,20	-3.234,60	2.872,70	3.395,30	3.228,00

Font: FUNCAS, *Balace económico regional (autonomías y provincias) años 1995 a 2003*, i elaboració pròpia.

sector privat i el 2003 aquesta dada augmenta fins al 48,3%.

A pesar d'això, el percentatge de formació bruta de capital privat respecte del total augmenta des del 90,9% del 2002 fins al 91% del 2003; en altres paraules: dels 5.416,1 milions d'euros (901.174 milions de pessetes) que s'invertiren a les Balears, 4.929,3 milions d'euros (820.176 milions de pessetes) varen ser aportats pel sector privat, amb una important taxa de creixement, estimada en el 10,71%.

Una part important de la inversió privada a les Balears s'ha canalitzat cap al gran creixement del sector immobiliari i de la construcció, que durant aquest quinquenni ha representat una seriosa alternativa a

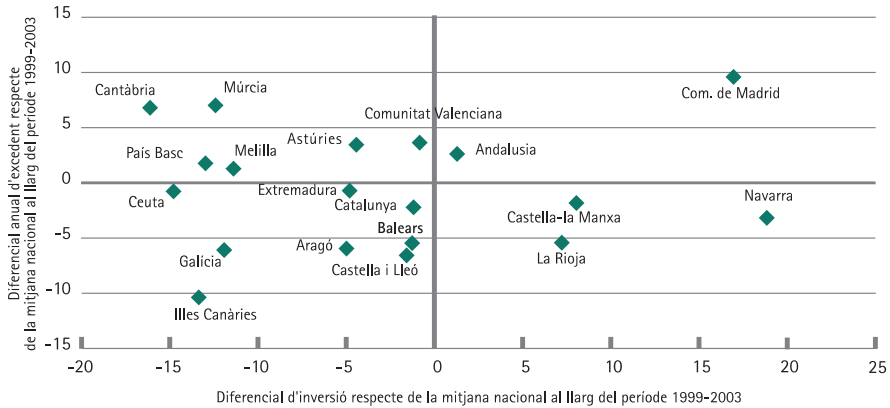
les inversions borsàries. (Vegeu els apartats 3.2.3, 7 i 11.)

4.4.4. EL COMPORTAMENT DELS EXCEDENTS I LA INVERSIÓ PRIVADA

El comportament dels excedents bruts d'explotació i la relació que tenen amb la inversió privada s'analitzen a continuació amb el mateix criteri metodològic de les memòries del CES del 2001, del 2002 i del 2003.

En el gràfic I-11, s'observa la situació de totes les comunitats autònomes pel que fa al període 1999-2003, en què es veu que les Illes Balears estan ubicades en el tercer quadrant, fet que indica una posició en què es donen diferències negatives de

Gràfic I-11
Distribució excedents / Inversió Privada per CA.
Període (1999–2003)

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 1995 a 2003*, i elaboració pròpia.

creixement respecte de la mitjana nacional per part dels excedents i de la inversió privada (al igual de Castella i Lleó, Ceuta, Galícia, Catalunya, Extremadura, Aragó i les Canàries), i que és un reflex del menor dinamisme econòmic relatiu d'aquestes comunitats autònomes al llarg d'aquest període. (Vegeu l'apartat 4.2.)

En la situació oposada i, per tant, caracteritzades pel gran dinamisme econòmic relatiu, se situen en el primer quadrant Madrid i Andalusia. En termes de creixement de diferencials d'inversió, però amb menors rendibilitats relatives, se situen, en el segon quadrant, Navarra, Castella-la Manxa i La Rioja. En el quart quadrant se situen les comunitats autònomes que presenten menors creixements relatius d'inversió, però majors rendibilitats relatives, com és el cas de Cantàbria, Múrcia, Astúries, la Comunitat Valenciana, el País Basc i Melilla.

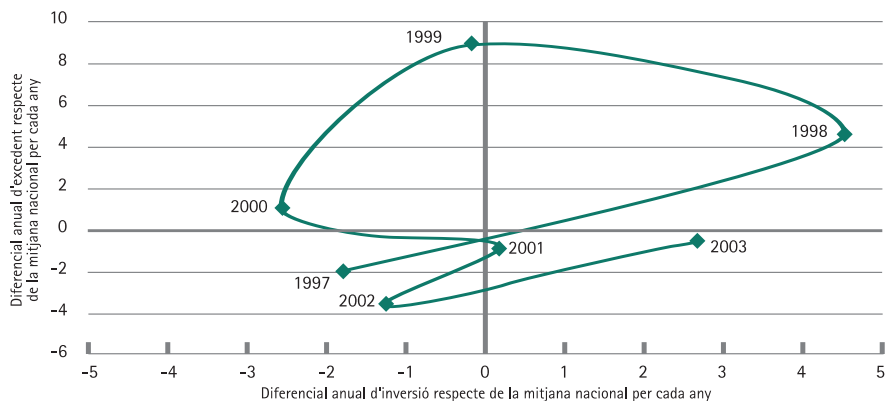
A continuació, s'ha representat l'evolució de les Illes Balears des del 1997 fins a l'any 2003 en el seguiment dels diferencials que presenten les taxes de creixement dels excedents bruts i les taxes d'inversió privada en relació amb la mitjana de l'Estat any a any. (Vegeu el gràfic I-12.)

En termes dels diferencials de creixement de la inversió privada, s'observa una forta recuperació respecte de la mitjana de l'Estat l'any 1998 i l'any 2003. En termes d'excedents, es va donar un creixement diferencial positiu al llarg del trienni 1998-2000, però a partir d'aquest darrer any no s'han tornat a donar creixements diferencials positius.

Així, la important recuperació de la inversió privada a les Balears el 2003 té més a veure amb la millora dels excedents interns a les Illes Balears, tal com mostra el comportament de la taxa d'excedent en el quadre explicatiu I-29.⁵⁰

50. Una recuperació de la taxa d'excedent indica que el creixement dels excedents és superior al creixement del PIB i de les rendes salarials. Així, es pot comprovar que el creixement dels excedents el 2003 va ser del 5,14%, és a dir, 0,58 punts superior al creixement dels costos salarials totals i 0,28 punts per sobre del creixement del PIB a preus bàsics.

Gràfic I-12
Comportament dels excedents en relació amb la inversió
(Illes Balears, 1997–2003)

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 1995 a 2003*, i elaboració pròpia.

QUADRE I-29A. VARIACIONS DE LES TAXES D'EXCEDENT

Conceptes	2002	2003	Var. absoluta 03/02
Taxa d'excedent	0,5103	0,5117	0,0014
Taxa salarial	0,4897	0,4883	-0,0014
Total	1	1	0

QUADRE I-29B. VARIABLES EXPLICATIVES DE LA VARIACIÓ DE LA TAXA D'EXCEDENT

Conceptes	1	2	3=2/1
	2002	2003	Factor de creixement
1. Cost salarial per treballador (w)	24.463,24	25.438,18	1,039853266
2. Productivitat (n)	49.961,05	52.099,21	1,042796539
3. Factor de creixement (w/n)			0,997177519
4. Taxa salarial 2002			0,4897
5=(3)*(4). Taxa salarial 2003			0,4883
6=(5)-(4). Var. absoluta de la taxa salarial			-0,0014
7=(-6). Var. absoluta taxa d'excedent			0,0014

Font: FUNCAS, *Balance económico regional (autonomías y provincias) años 1995 a 2003*, i elaboració pròpia.

D'acord amb aquest quadre, es pot observar que l'any 2003 la taxa d'excedent va tornar a recuperar-se en 0,14 punts, cosa que no havia passat des de l'any 2000. La causa que explica aquest fet es troba en la circumstància que el creixement monetari de la productivitat⁵¹ es va situar per sobre del creixement monetari dels costos unitaris salarials en 0,29 punts.

4.4.5. EL COMPORTAMENT DE LA INVERSIÓ PÚBLICA I EL FINANÇAMENT REGIONAL

La capacitat de finançament del sector públic a les Balears determina la totalitat de la capacitat de finançament regional, ja que el sector privat es troba en situació de necessitat de finançament (el volum de la inversió privada supera la generació d'estalvi privat). A més a més, l'any 2003 aquesta necessitat de finançament va augmentar en -544,5 milions d'euros.

El consum públic ha crescut l'any 2003 un 8,4%; en canvi, l'estalvi públic ha disminuït un -3,3%. Si s'afegeix a tot això el fet que la inversió en el sector públic ha crescut en el mateix període un 9,3%, es justifica que la capacitat de finançament públic s'hagi reduït un -4,9%, és a dir, uns -167,3 milions d'euros.

Així, la disminució de la capacitat de finançament públic en -167,3 milions d'euros i l'augment de la necessitat de finançament privat en -544,5 milions d'euros expliquen que l'any 2003 es produís a les Illes Balears una disminució de la capacitat de finançament que es valora en

-711,8 milions d'euros, ja que la capacitat de finançament regional passa dels 2.478,0 milions d'euros l'any 2002 als 1.766,2 milions d'euros l'any 2003.

La capacitat de finançament del sector públic balear explica el comportament de la seva balança fiscal en relació amb el finançament del sector públic estatal al llarg del període 1995-2003. Es pot comprovar que només cinc comunitats autònomes són aportadores netes de recursos al finançament autonòmic de l'Estat (Madrid, Catalunya, les Balears, la Comunitat Valenciana i el País Basc), però, d'aquestes, les Illes Balears són la comunitat que presenta la taxa més alta de finançament en termes del PIB i arriba fins al 13% de mitjana per al conjunt del període 1995-2003.⁵² (Vegeu el quadre I-30.)

Aquestes dades evidencien unes disparitats elevades entre les diferents comunitats autònomes i expliquen per què avui dia ha pres un interès especial el debat sobre l'anàlisi dels fluxos redistributius territorials a l'Estat en plantejar-se la discussió sobre l'actual sistema de finançament autonòmic amb motiu de les reformes dels estatuts d'autonomia.⁵³

El debat sobre el sistema de finançament autonòmic ha motivat que el Govern espanyol hagi acceptat crear una comissió sobre les balances fiscals, formada pels catedràtics i professors següents: Guillem López Casanovas (Universitat Pompeu Fabra), Núria Bosch (Universitat de Barcelona), Ramón Barberán (Universitat de Saragossa), Ezequiel Uriel (Universitat

51. El creixement monetari de la productivitat incorpora el creixement real de la productivitat i el deflactor del PIB.

52. Vegeu: Guillem López Casanovas i Jordi Pons Novell, *Anàlisi dels fluxos redistributius territorials a l'Estat Espanyol. Criteris d'avaluació i proposta de nous principis bàsics*, Fundació Josep Irla, Barcelona, 2005.

53. Vegeu en l'apartat 12 la col·laboració de José Antonio Roselló Rausell sobre el finançament autonòmic.

QUADRE I-30. CAPACITAT (+) / NECESSITAT (-) DE FINANÇAMENT DE LES CA. (1995-2003)

	Total (milions euros)	Mitjana anual per habitant (euros)	Mitjana anual en % del PIB
Andalusia	-76.340,4	-1.153	-10,1
Castella i Lleó	-36.543,0	-1.630	-11,0
Canàries	-29.664,9	-1.909	-12,8
Galícia	-28.036,8	-1.138	-8,9
Castella-la Manxa	-19.044,9	-1.211	-9,3
Astúries	-17.817,1	-1.832	-14,3
Extremadura	-16.634,9	-1.725	-16,,
Múrcia	-7.703,7	-735	-5,8
Cantàbria	-4.110,6	-854	-6,0
Ceuta	-3.489,0	-5.274	-39,3
Melilla	-3.358,4	-5.831	-40,1
Aragó	-2.880,1	-266	-1,6
Navarra	-1.723,3	-351	-1,8
La Rioja	-792,9	-325	-1,8
País Basc	492,3	26	0,1
C. Valenciana	1.952,0	52	0,3
Balears	19.702,8	2.588	13,0
Catalunya	61.633,6	1.078	5,8
Madrid	67.997,3	1.431	7,2
E. Espanyol	-96.362,0	—	—

Font: Guillem López Casasnovas i Jordi Pons Novell, *Anàlisi dels fluxos redistributius territorials a l'Estat Espanyol*, Fundació Josep Irla-Institut d'Estudis Socioeconòmics, 2005.

de València), Alfonso Utrilla (Universitat Complutense de Madrid) i José Sánchez Maldonado (Universitat de Màlaga).

Un objectiu bàsic de la comissió és definir el concepte de balança fiscal i el seu enfocament. S'espera que es tindrà el Dictamen de la Comissió en el quart trimestre del 2005. En funció d'aquests criteris, el Govern espanyol podrà decidir si finalment calcularà les balances fiscals, per fer-les públiques.

Una de les principals autoritats acadèmiques en el camp de la hisenda pública, el professor Josep Lluís Sureda, ha manifestat que dubta que les balances fiscals siguin un mètode definitiu per fer estimacions del greuge fiscal entre les diferents comunitats autònomes. A parer seu, tampoc no és un mètode adequat per analitzar els defectes de l'actual sistema de finançament ni per fer propostes de reforma, tant pel vessant dels ingressos com pel vessant de la despesa.⁵⁴

54. Vegeu: Josep Lluís Sureda, «Reaparece el fantasma de las balanzas fiscales», *El País*, 26 de febrer de 2005.

Per corregir aquestes mancances o defectes de l'actual sistema de finançament, es podria proposar tant l'anivellament de resultats entre el finançament per la via del règim comú i el foral com la revisió a fons dels mecanismes de finançament dels serveis bàsics. De fet, és la mateixa Constitució espanyola que en l'article 31.2 estableix el principi constitucional d'assignació equitativa dels recursos públics, que exigeix que els ciutadans en situacions semblants rebin serveis públics similars, independentment d'on sigui el seu lloc de residència.

Efectivament, el desnivell en el repartiment territorial de la inversió pública de l'Estat és un fet objectiu i que es pot comprovar per la via de l'anàlisi dels pressuposts generals de l'Estat.⁵⁵ Des d'aquest punt de vista, un treball de referència és el d'Ángel de la Fuente.⁵⁶ En aquest treball es recullen les darreres dades territorialitzades sobre les liquidacions dels pressuposts generals de l'Estat (PGE) —inclosos els organismes autònoms administratius i comercials de l'Administració central i els ens públics amb pressuposts de despesa de caràcter limitat— i dels pressuposts de la Seguretat Social, per al període 1990-1997.⁵⁷

El treball distingeix quatre grans conceptes de despesa: la despesa destinada a finançar béns i serveis públics de caràcter nacional; els fluxos redistributius de caràcter personal; la despesa en regulació i promoció econòmica, i la despesa pròpiament territorialitza-

ble, que inclou: el finançament de les administracions locals i autonòmiques; la despesa de l'Administració central en educació, en sanitat i en infraestructures productives; diversos tipus d'ajudes regionals, i la provisió de certs béns i serveis públics de consum col·lectiu, tal com la seguretat ciutadana i els ajuts al transport públic.

Una de les conclusions més importants d'aquest treball és que aproximadament tres quartes parts dels pressuposts públics no es distribueixen per criteris territorials. Només una quarta part respon a la despesa territorialitzable. Així mateix, la distribució territorial de la despesa pública dista molt de ser satisfactòria, tal com mostren les dades del quadre I-31.

Cal remarcar que, en termes dels components dels saldos fiscals relatius per càpita en despesa territorialitzable, per a la mitjana de 1990-1997, i en pessetes constants del 1999, les Illes Balears són la comunitat autònoma que en surt més perjudicada. Contràriament, són les comunitats forals del País Basc i Navarra —que tenen una renda familiar bruta disponible per càpita corregida pel poder adquisitiu més de deu punts per sobre de la de les Illes Balears—⁵⁸ les que surten més beneficiades gràcies al saldo parcial, positiu i molt favorable del capítol que es pot catalogar només com a finançament territorial homogeneïtzat, que inclou la despesa en sanitat i en serveis socials i el finançament territorial bàsic.⁵⁹ Justament,

55. La via pressupostària és un bon mètode d'aproximació, ja que no està subjecte a la discussió sobre el mètode de càlcul, com sí que passa en el cas de les balances fiscals, i és fàcilment objectivable, ja que aquestes inversions queden quantificades en els pressuposts públics.

56. Ángel de la Fuente, «Sobre las balanzas fiscales de las regiones españolas», *Papeles y Memorias de la Real Academia de Ciencias Morales y Políticas*, XII, Madrid, 2004.

57. Són les mateixes dades que s'utilitzen en el darrer treball d'Ángel de la Fuente (*Los mecanismos de cohesión territorial en España: un análisis y algunas propuestas*, CSIC, febrer de 2005), ja que no es disposa encara de prou informació per actualitzar-les.

58. Vegeu: *Memòria de CES 2003 sobre l'economia, el treball i la societat de les Illes Balears*, p. 51.

59. Una vegada corregit l'efecte competencial, les administracions territorials basques han disposat de 2,1 vegades més recursos per habitant que les balears.

QUADRE I-31. COMPONENTS DELS SALDOS FISCALS RELATIUS PER CÀPITA EN DESPESA TERRITORIALITZABLE*

	Financiació territorial homogeneïtzada	Infraestructures	Altres béns i serveis	Ajudes regionals	Total territorialitzable
País Basc	106.754	-2.171	18.706	-8.937	114.352
Navarra	95.858	-1.163	9.414	-7.567	96.541
Canàries	33.733	889	-286	84.206	118.543
Extremadura	28.444	8.578	-2.034	16.391	51.379
Castella i Lleó	18.236	5.948	6.468	-2.059	28.593
Aragó	15.883	11.793	5.231	-8.663	24.245
Astúries	9.707	12.644	-4.699	56.656	74.308
Cantàbria	8.241	21.226	-6.517	-9.478	13.472
Castella-la Manxa	1.834	15.178	-862	-2.863	13.287
La Rioja	-1.689	-8.602	14.347	-11.563	-7.507
Galícia	-1.869	-3.951	-9.966	-1.710	-17.497
Andalusia	-9.101	2.210	-6.974	9.752	-4.113
Múrcia	-14.168	7.363	-12.524	-8.790	-28.119
Madrid	-16.685	-6.340	11.306	-15.972	-27.691
Catalunya	-17.948	-10.443	669	-13.540	-41.262
València	-31.909	-1.556	-8.810	-9.882	-52.157
Illes Balears	-46.580	3.973	781	-14.863	-56.689
Despesa mitjana	273.523	31.211	41.326	17.499	363.559

* (Mitjana 1990-1997, en pessetes de 1999)

Notes: Finançament territorial homogeneïtzat. Inclou la despesa en sanitat i serveis socials i el finançament territorial bàsic. Infraestructures. Inclou la inversió en carreteres, ferrocarrils, ports i aeroports, obres hidràuliques i investigació científica i tècnica (excepte la realitzada pel MINER)

Altres béns i serveis públics. Inclou la seguretat ciutadana i presons, habitatge, transport i comunicacions, esport i cultura. Ajudes regionals. Inclou les ajudes de la UE no integrades en els PGE i altres programes d'ajuda regional, que inclou el PER, les ajudes a la mineria, la rebaixa en la imposició indirecta a les Canàries, i el programa d'incentius regionals.

Font: Ángel de la Fuente, 2004.

aquest és el capítol que explica en el 82% el dèficit de despesa territorial a les Balears. També presenten una situació semblant a les Balears, València i Catalunya. Així, mentre que les comunitats autònomes de les Illes Balears, València i Catalunya es troben entre el 10 i el 20% per sota de la mitjana espanyola, les comunitats autònomes forals es troben el 40% per sobre d'aquesta mitjana.

Per comparació a les Illes Balears, també es destaca el cas de les Canàries, ja que presenten una estructura productiva molt semblant a les Balears, però, gràcies a les rebaixes en la tributació indirecta, presenten el major superàvit fiscal territorial.

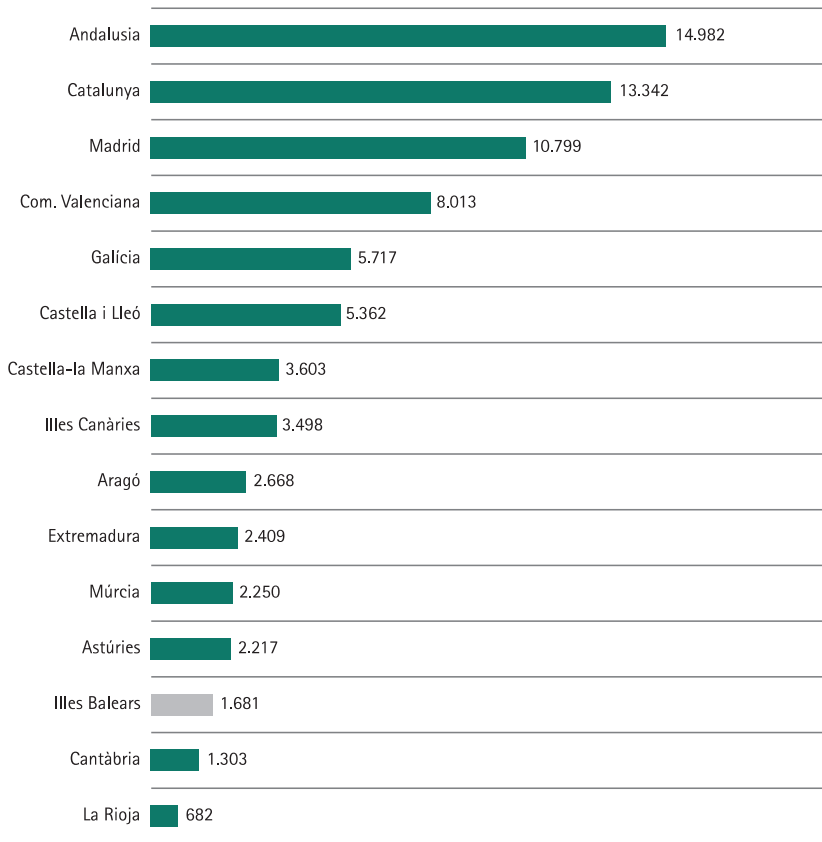
Per tant, el resultat de l'anàlisi és que l'actual sistema de finançament acaba tractant de manera molt diferent comunitats

autònomes que presenten condicions econòmiques similars, especialment pel que fa a la despesa territorial homogeneïtzada, que inclou l'educació i la sanitat.

El 19 de juliol de 2005 el secretari d'estat d'Hisenda, Miguel Ángel Fernández Ordóñez, va presentar la liquidació del finançament autonòmic corresponent a l'exercici 2003. Els resultats corroboren també la mala posició relativa de les Illes Balears amb el nou sistema de finançament comú,

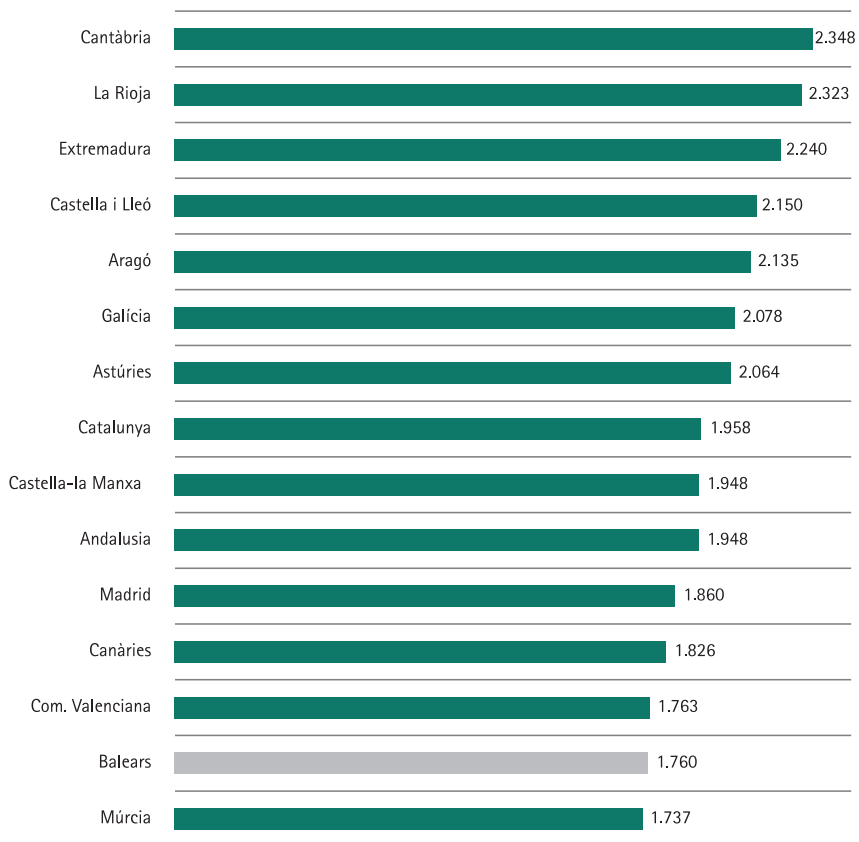
que va entrar en vigor l'any 2002. Així, les Balears varen obtenir 1.681 milions d'euros de finançament autonòmic, que suposen 1.760 euros per habitant, xifra que se situa 57 euros per habitant per sota dels 1.817 euros per habitant, que és el finançament mitjà per al conjunt de l'Estat. Només Múrcia queda per sota de les Balears. També s'ha de dir que el creixement del finançament que han rebut les Balears va ser del 9,62%, mentre que per al conjunt de l'Estat va ser del 10,1%. (Vegeu el gràfic I-13.)

Gràfic I-13
Ingressos CA (2003) (milions d'euros)

Continua

Gràfic I-13
Ingressos per càpita (2003) (euros per habitant)

Font: Secretaria de l'Estat d'Hisenda.